DOI: 10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.23
УДК:342.9:34.08(477)

Яра О. С.,

кандидат юридичних наук, професорка, докторант Науково-дослідного інституту публічного права

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Актуальність статті полягає в тому, що будь яке фізичне чи суспільне явище характеризується зовнішніми видимими для усіх та глибинними скритими від широкого загалу осіб положеннями. Якщо перше може побачити та оцінити будь яка допитлива людина то другі виявити і проаналізувати виключно лише висококompетентний професіонал. Усе це у повному обсязі відноситься й до проблеми адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. Кілька сотень тисяч громадян, що в тій чи іншій мірі причіпні до процесу отримання вищої юридичної освіти мають про неї певні судження. Проте, тільки невелика частина і це в першу чергу вчені юристи можуть осягнути глибинні внутрішні чинники аналізованої проблематики. Як відомо із філософії внутрішні аспекти будь якої філософської матерії найбільш слушно характеризуються гатерією сутності. В умовах сьогодення юридична освіта в Україні переживає період свого позитивного оновлення на засадах євроатлантичної спільноти. Проте, в процесі здійснення цієї діяльності виникають як певні законодавчі невідповідності, а також і консервативний опір деякої частини науково-педагогічних ортодоксів. Що потребує, як доктринального сутнісного подальшого удосконалення адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. У статті виявлена і узагальнена сутність адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. Це найголовніші глибинні зв'язки щодо публічного адміністрування вищої юридичної освіти в Україні. Це загальнолюдської цінності, соціокультурного феномену і науково-педагогічного процесу на засадах реалізації синтетичної концепції освіти та студентноцентристського спрямування адміністративної діяльності суб'єктів навчального і виховного процесу на суб'єктів публічної адміністрації. Зроблено висновок, що сутністю адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні є найголовніші глибинні зв'язки щодо публічного адміністрування вищої юридичної освіти в Україні, як загальнолюдської цінності, соціокультурного феномену і науково-педагогічного процесу на засадах реалізації синтетичної концепції освіти та студентноцентристського спрямування адміністративної діяльності суб'єктів навчального і виховного процесу на суб'єктів публічної адміністрації.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, вища юридична освіта, вищої юридичної освіти, науково-педагогічний процес, публічне адміністрування, студентноцентризм, сутність.

Актуальність теми. Будь яке фізичне чи суспільне явище характеризується зовнішніми видимими для усіх та глибинними скритими від широкого загалу осіб положеннями. Якщо перше може побачити та оцінити будь яка допитлива людина то другі виявити і проаналізувати виключно лише висококompетентний професіонал.

Усе це у повному обсязі відноситься й до проблеми адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні. Кілька сотень тисяч громадян, що в тій чи іншій мірі причіпні до процесу отримання вищої юридичної освіти мають про неї певні судження. Проте, тільки невелика частина і це в першу чергу вчені юристи можуть досягнути глибинні внутрішні чинники аналізованої проблематики. Як відомо із філософії внутрішні аспекти будь якої філософської матерії найбільш слушно характеризуються гатерією сутності.

В умовах сьогодення юридична освіта в Україні переживає період свого позитивного оновлення на засадах євроатлантичної спільноти. Проте, в процесі здійснення цієї діяльності виникають як певні законодавчі невідповідності, а також і консервативний опір деякої частини науково-педагогічних ортодоксів. Що потребує, як доктринального сутнісного подальшого удосконалення адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні.

Огляд останніх досліджень. До проблеми адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні зветали всюю наукові погляди вітчизняні вчені О. Бондаренко, Н. Бондарчук, І. Булик, К. Грищенко, Н. Гітун, Н. Губерська, В. Дейнека, І. Зайченко, А. Іванишук, Н. Коротка, М. Курко, Т. Кучера, М. Мартинов, Л. Миськів, В. Пальчиков, В. Селюков, Л. Насонова, Л. Подимова, О. Сковчиляс-Павлів, О. Хохленко, І. Хохлова, І. Тикович, А. Шпак, С. Яровий та ін. Проте, вони аналізовану нами проблематику безпосередньо не аналізували, а зосереджували свої наукові пошуки та більш загальних, спеціальних чи суміжних викликів.

Мета статті полягає в тому щоб на основі теорії адміністративного права, доктринальних поглядів на цю проблематику вчених-адміністративістів та діючого законодавства сформувати поняття а десятина правового забезпечення вищій освіти в Україні.

Виклад основних положень. Згідно із словником української мови «сутність» – це найголовніше, основне, істотне в кому-, чому-небудь; суть, зміст; у філософії – головне, визначальне в предметі, що зумовлене глибинними зв'язками й тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення [1].

На думку І. Зайченко в найзагальнішому визначенні освіта – це процес і результат засвоєння людиною систематичних знань, умінь і навичок, розвиток розуму та почуттів, формування світогляду та пізнавальних інтересів. Освіченою людиною можна назвати того, хто володіє загальними ідеями, принципами і методами, що визначають загальний підхід до розгляду різноманітних фактів і явищ; хто володіє високим рівнем розвинутих здібностей, умінням застосовувати набуті знання до якомога більшої кількості частинних випадків; хто одержав багато знань і, крім того, може швидко й правильно застосовувати їх у конкретному випадку; у кого

поняття і почуття отримали благородне і піднесене спрямування. На його слушну думку, поняття освіта передбачає не лише знання, уміння й навички як результат навчання, але й уміння критично мислити, творити, оцінювати з моральних позицій все навколишнє. Освіта це суспільно організований і нормований процес (і його результат) постійної передачі попередніми поколіннями наступним соціально значущого досвіду, який в онтогенетичному плані становлення особистості є її генетичною програмою і соціалізацією. В сучасній вітчизняній педагогічній науці існують різні концепції освіти. Кожна з них пов'язана з певним трактуванням місця і функції людини в світі і суспільстві. Диктатура, авторитаризм, з одного боку, і демократія та гуманізм, з іншого, по-різному підходять до розуміння цих функцій: людина – мета чи засіб, суспільство для неї чи вона для суспільства? В найбільшій мірі відповідає засадам гуманістичного мислення концепція освіти як педагогічно адаптованого соціального досвіду у всій його структурній повноті. Крім «готових» знань і досвіду здійснення способів діяльності, ця концепція передбачає також досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісних відношень [2].

Вчені у галузі педагогіки доводять, що освіта є загальнолюдською цінністю, соціокультурним феноменом і педагогічним процесом. В буквальному сенсі освіта означає формування образів, закінчених уявлень про досліджуваних предметах. Єдиний процес фізичного і духовного становлення особистості, процес соціалізації, свідомо орієнтований на деякі ідеальні образи, на історично зафіксовані в суспільній свідомості соціальні еталони. У такому розумінні освіту виступає як невід'ємна сторона життя всіх товариств і всіх без винятку індивідів. Тому воно є насамперед соціальне явище, що являє собою цілеспрямований процес виховання і навчання в інтересах людини, суспільства і держави. Винахід писемності, математичної символіки зробило переворот не тільки в способах накопичення, зберігання та передачі інформації, а й радикально змінювало зміст освіти і методи навчання. Засвоєння навчального матеріалу вимагало щоденних спеціальних занять протягом ряду років. Для організації навчання потрібні були люди, підготовлені до цього. Таким чином, відбулося виділення з єдиного процесу відтворення суспільного життя духовного відтворення – освіти, здійснюваного за допомогою навчання і виховання в пристосованих для цих цілей установах. Це означало перехід від неінституційної соціалізації до інституційної, а також виникнення державних і приватних шкіл [3].

Освіта є найважливішим соціальним інститутом, процеси, що відбуваються в освіті, виявляються безпосередньо пов'язаними з тими змінами, які відбуваються в суспільстві. Дана залежність знаходить своє вираження в понятті «соціокультурний тип освіти». Соціокультурний тип освіти – це загальна характеристика освіти, вписана в конкретний соціальний і культурний контекст. Це сукупність: освітніх цілей і цінностей даного суспільства; соціально значущих уявлень про результати освітньої діяльності, що виражені в ідеалі освіченості; змісту освіти та способів її відбору; типу комунікації в освітньому процесі; характеру інституціалізації освіти. Сьогодні існує три концепції освіти, пов'язані з напрямками сучасної філософії освіти: 1) концепція гармонійної цілісності, яка сприяє реалізації

ідей створення єдиної, цілісної, гармонійної теорії педагогіки та централізованої системи управління освітою; 2) релятивістсько-плюралістична концепція, яка визнає необхідність застосування принципів плюралізму, педоцентризму і релятивізму у педагогічній діяльності, пріоритетність ролі індивідуальних інтересів над суспільними; 3) синтетична концепція, яка об'єднує обидві попередні концепції освіти, визначає, що загальні, громадські інтереси в педагогічному процесі повинні бути мінімальними. Синтетична концепція виникла як реальна потреба подолати пріоритетну роль вихідних принципів двох попередніх напрямів і здійснити такий синтез їх позитивних ідей, який дав би можливість краще вирішити основні проблеми сучасної освіти, а тим самим і інші найважливіші проблеми людства. Однією з найважливіших складових нової парадигми освіти є випереджальна функція розвитку системи освіти в сучасному суспільстві [4; 5].

Діюче вітчизняне законодавство доводить, що вища освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [6]. Енциклопедичні джерела визначають, що юридична освіта це частина системи спеціалізованої освіти, яка забезпечує підготовку правознавців (юристів) для роботи в державному апараті, судах, адвокатурі, народному господарстві, правоохоронних органах [7].

В теорії права на наш погляд, найбільш слушно сутність сучасного адміністративного права з'ясував академік В. Аверянов, який через людиноцентризм доводить: 1) визначення необхідності деталізації, уточнення у нормах усіх публічних галузей права конституційних норм щодо первинності Людини перед державою, щоб вони націлювати суб'єктів владних повноважень на забезпечення і захист прав, свобод та законних інтересів приватних осіб; 2) утвердження на рівні закону (кодексу) адміністративно-процедурних норм, які б комплексно всебічно без виключень встановлювали процедури відносин між суб'єктами владних повноважень та приватними особами, були б нормами прямої дії, не потребували уточнення у підзаконних нормативних актах, розповсюджуються на усі без винятку адміністративно-правові відносини і мали перевагу перед процесуальними нормами іншого законодавства; 3) невід'ємним чинником юдино центристської теорії є визнання і повне панування у відносинах між суб'єктами владних повноважень і приватними особами принципу верховенства права; 4) правова та організаційна діяльність суб'єктів владних повноважень має здійснюватися шляхом гармонічного поєднання публічно-сервісної складової діяльності (пріоритетної), в першу чергу шляхом надання адміністративних послуг та здійснення публічно-управлінських функцій (додаткової); 5) визнання того, що для потреб правової держави суб'єктами вданих повноважень використовуються як імперативний так і диспозитивний методи правого регулювання при пріоритеті другого [8].

Висновки: Усе вище викладене дає можливість сформулювати наступні узагальнені щодо сутності адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні:

- сутність адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти показує найголовніші глибинні зв'язки вищої юридичної освіти в Україні й тенденції адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо неї;

- юридична освіта це суспільно організований і нормований процес, в тому числі нормами адміністративного права передачі науково-педагогічними працівниками студентам соціально значущого юридичного досвіду;

- з погляду сутності вища юридична освіта – це загальнолюдська цінність, соціокультурний феномен і науково-педагогічний процес, що здійснюється за допомогою навчання та виховання в пристосованих для цих цілей вищих навчальних закладах та юридичних наукових в яких науково-педагогічні працівники прищеплюють студентам не тільки знання, уміння й навички як результат навчання, але й уміння критично мислити, творити, оцінювати з моральних позицій все навколишнє юридичне;

- сучасне адміністративно-правове забезпечення вищої юридичної освіти рішуче відкидає авторитаризм у цій сфері публічного адміністрування у будь яких її проявах та базується на засадах демократія та гуманізму, згідно з людиною її права і свободи це мета, яку має забезпечити публічна адміністрація;

- серед трьох основних концепції освіти гармонійної, плюралістичної та синтетичної, найбільш слушно сучасну вітчизняну юридичну освіту слід формувати на засадах, сутністю яких є те, що мають поперед всього досягатися права та розвиватися можливості студентів, а публічні інтереси в науково-педагогічному процесі повинні відігравати забезпечувальну роль – студентоцентристська сутність;

- студентоцентристська сутність адміністративно-правове забезпечення вищої юридичної освіти в Україні полягає в тому, що: у нормах адміністративного права мають розвиватися положення природного права та Конституції України, щодо первинності прав, інтересів та потреб студента перед іншими учасниками освітнього процесу та суб'єктами публічної адміністрації; утвердження на рівні законів адміністративно-процедурних норм, які б встановлювали процедури відносин між студентами, науково-педагогічними працівниками, іншими учасниками освітнього і навчального процесу та суб'єктами владних повноважень; невід'ємним чинником студентоцентристської теорії має стати визнання і повне панування у відносинах між студентом і суб'єктами публічної адміністрації принципу верховенства права, а між суб'єктами владних повноважень і студентами – законності; правова та організаційна діяльність науково-педагогічних працівників, інших учасників навчально і виховного процесу та забезпечувальних суб'єктів публічної адміністрації має здійснюватися шляхом гармонічного поєднання публічно-сервісної складової діяльності (пріоритетної), в першу чергу шляхом надання освітніх та адміністративних послуг та здійснення публічно-управлінських функцій (додаткової); визнання того, що для потреб студентоцентристської теорії суб'єктами навчального і виховного процесу можуть використовуватися як

імперативний так і диспозитивний методи правого регулювання, за правилом: студент завжди прав – крім випадків коли він не прав.

Отже, сутністю адміністративно-правового забезпечення вищої юридичної освіти в Україні є найголовніші глибинні зв'язки щодо публічного адміністрування вищої юридичної освіти в Україні, як загальнолюдської цінності, соціокультурного феномену і науково-педагогічного процесу на засадах реалізації синтетичної концепції освіти та студентноцентристського спрямування адміністративної діяльності суб'єктів навчального і виховного процесу на суб'єктів публічної адміністрації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник української мови: в 11 томах. Том 9. 1978. С. 860.
2. Зайченко І. Педагогіка: підручник. 2018. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/48700-101-ponyattya-sutnst-zmstu-osvti.html>.
3. Подимова Л. Педагогіка. 2014. URL: https://stud.com.ua/49797/pedagogika/sutnist_zmist_ponyattya_osvita.
4. Навчальний посібник з курсу «Філософія освіти» для осіб, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» / Т. Кучера, Л. Насонова, В. Дейнека. Харків: ХНМУ, 2015. 63 с.;
5. Гітун Н. Філософія освіти: аналіз культуротворчої парадигми в освіті. *Проблеми педагогічних технологій*. 2010. № 2. С. 70–77.
6. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37–38. ст. 2004.
7. Юридичні терміни. Тлумачний словник/ В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка. 2-ге вид. Київ: Либідь, 2004. 320 с.
8. Галунько В., Сорока Л. Людиноцентристська наукова спадщина Вадима Борисовича Авер'янова, як основоположний чинник розвитку новітньої доктрини адміністративного права України. *Академія адміністративно-правових наук*. 2019. URL: <http://www.ssaals.com.ua/?p=6667>.

О. Yara

THE ESSENCE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVISION OF HIGHER LEGAL EDUCATION IN UKRAINE

The relevance of the article is that any physical or social phenomenon is characterized by external visible to all and deep hidden from the general public provisions. If the first can be seen and evaluated by any inquisitive person, the second can be identified and analyzed only by a highly competent professional. All this fully applies to the problem of administrative and legal support of higher legal education in Ukraine. Hundreds of thousands of citizens who are more or less involved in the process of obtaining higher legal education have certain opinions about it. However, only a small part and this is primarily scholars of law can understand the deep internal factors of the analyzed issues. As is known from philosophy, the internal aspects of any philosophical matter are most aptly characterized by the gutter of essence. In today's conditions, legal education in Ukraine is experiencing a period of positive renewal on the basis of the Euro-Atlantic community. However, in the process of carrying out this activity there are both certain legislative inconsistencies,

as well as conservative resistance of some scientific and pedagogical orthodoxy. What needs, as a doctrinal essential further improvement of administrative and legal support of higher legal education in Ukraine. The article reveals and generalizes the essence of administrative and legal support of higher legal education in Ukraine. These are the most important in-depth connections regarding the public administration of higher legal education in Ukraine. It is of universal value, socio-cultural phenomenon and scientific-pedagogical process on the basis of realization of the synthetic concept of education and student-centric direction of administrative activity of subjects of educational and upbringing process on subjects of public administration. It is concluded that the essence of administrative and legal support of higher legal education in Ukraine is the most important deep connections in public administration of higher legal education in Ukraine as a universal value, socio-cultural phenomenon and scientific and pedagogical process based on the synthetic concept of education and student-centered administration. activities of subjects of educational and upbringing process on subjects of public administration.

Keywords: administrative and legal support, essence, higher legal education, higher legal education, public administration, scientific and pedagogical process, student centrism.